

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора Сверлюка Ярослава Васильовича на дисертацію Степанова В. А. «Методика навчання майбутніх учителів музики мультимедійному аранжуванню в процесі фахової підготовки», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Соціально-економічні, політичні, технологічні зміни, що відбуваються сьогодні в суспільстві, потребують від громадян постійного самовдосконалення, освоєння нових видів діяльності, визначають шляхи розвитку професійної освіти в Україні. Відповідно, вирішення проблем фахового рівня та педагогічної майстерності набувають все більшого значення в процесі підготовки студентів музично-педагогічних ЗВО, оскільки саме вони мають відігравати провідну роль у формуванні культурних цінностей, духовного та інтелектуального потенціалу країни.

У цьому контексті актуальною є тема дослідження Степанова В.А., оскільки, з огляду на багатоаспектність фахової підготовки майбутніх учителів музики, розкриває проблему навчання студентів мультимедійному аранжуванню, що сприяє їх творчому розвитку та самовдосконаленню. Своєчасність дослідження визначається його відповідністю напряму наукових досліджень кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Високий ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлений внутрішньо узгодженою структурою дисертаційної роботи, цілісністю та логікою викладу основних положень, чіткістю визначеного наукового апарату, розробленою методологічною базою.

Методичне забезпечення навчання мультимедійного аранжування майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки, що є предметом

дослідження Степанова В.А., дозволяє суттєво розширити межі музично-творчої діяльності студентів, відкриває нові можливості для їх фахової самореалізації, особистісного розвитку.

У ході дослідження, досягаючи мети – розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику навчання мультимедійного аранжування студентів вищих навчальних закладів музично-педагогічного профілю в процесі фахової підготовки, – розкрито зміст понять «мультимедійне аранжування», «навчання мультимедійного аранжування майбутніх учителів музики», визначено сутність та структуру «навченості мультимедійного аранжування».

Варто відзначити ґрунтовність вивчення стану фахової підготовки майбутніх учителів музики, необхідною складовою якої є навчання мультимедійного аранжування. Зміст дисертації підтверджується цитатами з авторитетних джерел (загальним обсягом – 223 найменування), детальний аналіз яких відображує сучасний аспект розуміння означеної проблеми, що зумовлює належний рівень наукових положень та висновків дисертації.

Дослідження, основний текст якого становить 189 сторінок, складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списків використаних джерел до кожного розділу та додатків. Робота містить 17 таблиць і 7 рисунків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, розкрито методи дисертаційного дослідження, висвітлено наукову новизну, його теоретичне та практичне значення, відображено результати апробації та впровадження здобутих результатів дисертаційного дослідження.

Заслуговує на увагу наведене у першому розділі авторське визначення навченості мультимедійного аранжування як «результату оволодіння особистістю знаннями, уміннями, навичками, її інтелектуального розвитку та збагачення музично-практичного досвіду в процесі навчання мультимедійного аранжування, що сприяє ефективності подальшої музичної

професійної діяльності», структуру якого складають мотиваційно-емоційний, інформаційно-пізнавальний, креативно-діяльнісний компоненти.

Специфіка досліджуваного феномена розкрита у другому розділі з позицій особистісного, акмеологічного, аксіологічного, компетентнісного, діяльнісного та герменевтичного підходів. Обґрунтовано основні принципи (музично-естетичного спрямування навчання, діалогізації навчання, акмеологічного супроводу студента в його духовному становленні, індивідуального підходу з урахуванням різнорівневої музично-теоретичної підготовки та слухацького досвіду студентів щодо інтерпретації музичних творів, урахування індивідуальних особливостей у застосуванні колективних форм роботи, відповідності творчих завдань змісту та об'єму навчальної діяльності, творчої самореалізації особистості), визначено педагогічні умови (формування позитивної мотивації до творчої самореалізації; забезпечення спрямованості навчання на розвиток художньо-естетичного смаку студентів та збагачення їхнього музично-слухового досвіду; орієнтація на міждисциплінарну інтеграцію знань, умінь та навичок; організація занять з урахуванням розвитку асоціативного креативного мислення; акцентування самостійності в процесі навчальної та продуктивної практичної діяльності), форми роботи (колективні, групові, дистанційні, індивідуальні).

Вагомим внеском вважаємо авторську поетапну (інформаційний, корекційно-самостійний, результативно-творчий етапи) методику навчання майбутніх учителів музики мультимедійному аранжуванню, що включає методи: словесні; наочні; інтерактивні, дієво-практичні, методи аналітично-мисленнєвої діяльності, оцінки і самооцінки, самоконтролю, стимулювання до творчості. Цікавим, на наш погляд, є застосування в методиці ідей системності та інтегративності. Інтеграція здійснюється як по горизонталі (змістове об'єднання, міжпредметний зв'язок окремих дисциплін), так і по вертикалі (введення наскрізних факторів, що забезпечують міжпредметну та метапредметну інтеграцію навколо фахової сутності значень та цінностей).

У третьому розділі розкрито хід і результати дослідно-експериментальної роботи. Відповідно до визначених компонентів навченості мультимедійного аранжування конкретизовано критеріальний апарат. Критеріями сформованості означеного феномена визначено: ступінь мотиваційної спрямованості до навчання мультимедійного аранжування як виявлення педагогічного самовдосконалення, ступінь сформованості інтегрованих музично-теоретичних знань, здатності до самостійного пошуку інформації, міру здатності до практично-творчого застосування набутих навичок, знань та вмінь у сфері мультимедійного аранжування Розроблено характеристики трьох рівнів навченості мультимедійного аранжування: високого, середнього, низького.

Потрібно відзначити вибір дисертантом музичного матеріалу (що включав кращі зразки аранжувань у вітчизняній та світовій музичній культурі) для формування мотиваційної спрямованості студентів до навчання мультимедійного аранжування, систематизації та подальшого накопичення музично-теоретичних знань, збагачення музично-слухового (стосовно аранжувань) досвіду, формування їх ціннісних орієнтацій та музично-естетичного смаку Ознайомлення з таким обсягом музичних творів та їхній подальший детальний аналіз мають вирішальне значення для формування образно-асоціативного, поліфонічного, креативного мислення; тембрового, поліфонічного, гармонічного, внутрішнього слуху майбутніх учителів музики, без чого неможливо створити якісне аранжування.

Виконання поставлених творчих завдань, що включали народні пісні, фрагменти музичної класики, дитячі пісні сучасних українських композиторів, забезпечувало розвиток практичних умінь студентів, навичок використання технологій мультимедіа для створення власних оригінальних аранжувань завдяки застосуванню автором методів пізнання та художнього сприйняття, проєктів, створення ситуацій здивування та успіху, жанрово-стильового перетворення твору, вербалізації художньо-образної перспективи

в побудові музичного твору, презентацій готового творчого продукту та інші, спрямовані на розвиток творчої активності, самореалізації студентів.

На особливе схвалення заслуговує той факт, що навчання аранжування в процесі фахової підготовки майбутніх учителів музики розглядається дисертантом в контексті вимог програм ЗЗСО, в яких, зокрема, передбачено тему «Аранжування в музиці». До розгляду цієї теми у майбутній педагогічній діяльності студенти мають бути готові теоретично і практично, а їхня музично-творча діяльність має ґрунтуватися на знаннях, уміннях, навичках, що набувають професійних рис.

Заслуговує на увагу розроблена програма спецкурсу «Основи мультимедійного аранжування», спрямованого на усунення прогалини щодо набуття знань з інструментознавства та інструментування, опанування системою знань мультимедійного аранжування.

Результати формувального експерименту показали дієвість розробленої авторської методики навчання майбутніх учителів музики мультимедійному аранжуванню, що уможлиблює її впровадження в процес фахової підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних закладів вищої освіти. Про це свідчить порівняльна динаміка рівнів навченості у контрольній та експериментальній групах до і після експерименту. Результати дослідження представлено у висновках, які відповідають поставленим завданням.

Додатки містять анкети, опитування, творчі завдання, методики діагностики особистісної самореалізації, психодіагностики мотиваційних потенціалів особистості, методичний матеріал, програму спецкурсу «Основи мультимедійного аранжування».

Наукова новизна результатів дослідження. Автором вперше запропоновано та експериментально перевірено поетапну методику навчання майбутніх учителів музики мультимедійному аранжуванню, розкрито сутність і специфіку навчання мультимедійного аранжування в процесі фахової підготовки, визначено структуру навченості мультимедійного аранжування, її рівневі характеристики.

У дисертаційній роботі удосконалено форми і методи навчання мультимедійного аранжування, подальшого розвитку набули науково-педагогічні ідеї щодо застосування мультимедійних технологій у мистецькій освіті.

Значущість дослідження для науки і практики та можливі шляхи його подальшого використання. Значущість отриманих результатів дослідження полягає в розробці, теоретичному обґрунтуванні, експериментальній перевірці ефективності поетапної методики навчання майбутніх учителів музики мультимедійному аранжуванню, впровадженій у процес їх фахової підготовки, в уточненні понятійного апарату.

Практичне значення одержаних результатів дослідження зумовлене також розробкою та впровадженням у процес фахової підготовки майбутніх учителів музики навчальної програми авторського спецкурсу «Основи мультимедійного аранжування». Матеріали дослідження можуть бути використані для оновлення змісту й підвищення ефективності фахової підготовки майбутніх учителів музики, в тому числі для підготовки студентів до проведення виробничої педагогічної практики.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях. Основні теоретичні положення, висновки та пропозиції дисертації Степанова В.А. знайшли відображення у достатній кількості публікацій (загалом 11, з них 9 – одноосібні, 2 – у співавторстві). 5 одноосібних статей опубліковано в наукових фахових виданнях України з педагогіки, 2 – у зарубіжних наукових виданнях, 4 – апробаційного характеру.

Оцінка змісту й оформлення дисертації та автореферату. Зміст дисертації свідчить про самостійність і завершеність наукової роботи дисертанта, якій притаманна детальна наукова розробленість теоретичних положень, логіка. У висновках представлено переконливий кількісний та якісний аналіз результатів дослідження. В авторефераті основні положення дисертації викладені повно і докладно. Зміст автореферату ідентичний основним положенням, які обґрунтовані та розкриті в рукописі дисертації.

Оформлення дисертації та автореферату відповідає оновленим вимогам до присудження наукових ступенів.

Зауваження щодо змісту дисертації. Відзначаючи, вважаємо за потрібне висловити ряд зауважень і побажань дискусійного характеру.

1. Водночас зі схваленням широкого спектру проведеного автором теоретичного аналізу проблеми формування навченості студентів педагогічних університетів мультимедійному аранжуванню треба визнати, що підрозділ, в якому розглядаються інноваційні концепції впровадження мультимедійних засобів у процес фахової підготовки майбутніх учителів музики недостатньо розкриває особливості використання ідей зарубіжних вчених (Гербер Дж., Вернер І., Скибб Л.Дж., Хейфмейстер С., Чеснат А. М.), які пропонують нові погляди на підвищення якості медіаосвіти, визначення принципово важливих закономірностей застосування ІКТ та механізмів впливу медіа на розвиток особистості у навчально-виховному процесі ВЗО, що у певних поєднаннях ще не пропонувались або ще не реалізовувались. На нашу думку, використання ідей вказаних науковців сприяло б удосконаленню змісту фахової підготовки майбутніх вчителів із застосуванням засобів мультимедіа, що відкриває широкий простір для творчості викладачів та студентів, розширює можливість вирішення професійних і дослідницьких завдань, які висуває сучасне суспільство до підготовки кадрів у освітній галузі.

2. Автору варто було б збагатити методологічну базу дисертаційного дослідження зверненням до екзистенційно-рефлексивної стратегії освітнього процесу, що передбачає педагогічну установку на ціннісний аспект творчої взаємодії викладача і студента, духовне сходження на основі розширення та поглиблення емоційно-психологічного контакту між його суб'єктами, поваги до «самості» та екзистенції «Іншого».

3. Звертаючись у ході дослідження до таких категорій, як «соціум», «освітній простір», «сучасні освітні мультимедійні технології», «засоби мультимедіа», «музично-комп'ютерні технології» та деяких інших, автор

вказує на багатовимірність цих понять й слушно наводить приклади суперечливості у визначеннях, але не формулює власного їх сприйняття. Бажано було б зазначити який саме сенс автор вкладає в ці поняття у ході методологічного аналізу.

4. На нашу думку, у дисертаційному дослідженні варто було б більш ґрунтовно проаналізувати професійно значущі якості студентів педагогічного вишу, важливі для формування навченості мультимедійному аранжуванню і, можливо, навіть провести педагогічний форсайт-аналіз, що представляє собою систему методів експертної оцінки стратегічних напрямів соціокультурного та інноваційного розвитку, виявлення технологічних проривів, здатних вплинути на економіку, культуру і суспільство в середньо- і довгостроковій перспективі.

5. Розглядаючи етапи формування навченості студентів педагогічних університетів мультимедійному аранжуванню, доцільно було б зупинитися на особливостях цього процесу на етапах підготовки бакалавра та магістра.

6. Робота не позбавлена помилок редакційного характеру.

Водночас, висловлені зауваження та побажання, які мають дискусійний та рекомендаційний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження, не зменшують його теоретичної і практичної значущості для вирішення питань фахової підготовки майбутніх учителів музики.

Висновок. Дисертація Степанова Володимира Андрійовича на тему: «Методика навчання майбутніх учителів музики мультимедійному аранжуванню в процесі фахової підготовки» є актуальним, самостійним, завершеним дослідженням, що має теоретичне і практичне значення. Отримані науково обґрунтовані результати підтверджують розв'язання наукової проблеми, яка полягає в розробці, науковому обґрунтуванні, експериментальній перевірці методика навчання майбутніх учителів музики мультимедійному аранжуванню в процесі фахової підготовки.

Ураховуючи, що результати дисертації засвідчують беззаперечну актуальність, новизну, теоретично-практичну цінність виконаної

дисертантом дослідної роботи і можуть бути використані для подальших досліджень з питань фахової підготовки майбутніх учителів музики, вважаємо що дисертаційна робота Степанова В.А. «Методика навчання майбутніх учителів музики мультимедійному аранжуванню в процесі фахової підготовки» відповідає «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (із змінами, висновками згідно з Постановою КМ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159) від 30.12.2015 р.), а її автор, Степанов В. А., заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання.

Офіційний опонент:
 доктор педагогічних наук, професор,
 директор Інституту мистецтв
 Рівненського державного
 гуманітарного університету

Я.В. Сверлюк

